

Szegedi VIT-küldöttek

Dobos Katalin

A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola fiatal tanársegédje a KISZ KB szakértőjeként utazik Havannába. Hat éven át nemzetközi építőtáborokat vezetett.

— Egyetemi hallgató koromban először jutalomból vehettem részt nemzetközi építőtáborban az NSZK-ban. Utána minden évben meghívtak. Ez rendkívül érdekes és izgalmas munka, és jó összehasonlítási alapot nyújt. A nálunk központilag szervezett táborokkal ellentétben az NSZK-ban legtöbbször közszolgálati munkák végzésére szerveznek 20 fős kis táborokat. Két-három ember érkezik egy-egy országból. Találkoznak a fejlődő arab államok, a szocialista országok és néhány kapitalista ország fiataljai.

A táborvezető feladata nemcsak megteremteni a közös hangot, de tartani a kapcsolatot a helyi vezetőkkel, a munkaadókkal, és a heti 35 óra munka mellett biztosítani az ellátást, a szabad idő programokat stb. Nagyon sok érdekes emberrel találkozom, s vizsgázhatam magam és mások előtt emberismeretből, pedagógiai felkészültségéből.

— Honnan ez a pedagógiai, mozgalmi elhivatottság?

— Szegedi vagyok, az úttörőmozgalom adta az első lökést a pedagógia és a mozgalmi munka felé. Tudatos elhivatottsággal készültem a pedagóguspályára, mely mindig összekapcsolódott bennem a mozgalmi munkával. 1972-ben kerültem a főiskolára, ahol pártösszekötő ta-

nárként is dolgozom. 1975 óta párttag vagyok, így kapcsolódik össze bennem pedagógia, ifjúságpolitika, mozgalmi munka. Amióta tudom, hogy Havannába utazok, mindent elolvasok és újravalvasok Kubával kapcsolatban. Nálam lesz a mágno, a fényképezőgép, nagyon érdekel a népzene, népművészet. Szeretném bekapcsolni a mágnot a nagy összejöveteleken, és az eldugott havannai kiskocsmákban is. „A távolságot, mint üveggolyót megkaptam...”

SZEVEDI ÜNNEPI HETEK

A XV. pedagógiai nyári egyetem (Rendszerelmélet és pedagógia). Ünneplés megnyitó ma, csütörtökön délelőtt 9 órakor az MTA biológiai központjában.

A fotóklubok 14. szegedi szalonja a Bartók Béla Művelődési Központban minden nap 10-től 18 óráig.

Ifj. Fazekas Lajos népi iparművész nádudvari fekete cserepelnek kiállítása a Juhász Gyula Művelődési Központban, naponta 10-18 óráig.

Béke, ifjúság című kiállítás a VIT alkalmából fiatal amatőr alkotók festményeiből, grafikáiból, szobraiból, iparművészeti munkáiból a Juhász Gyula Művelődési Központban naponta 10 és 18 óra között.

Ágatha Margit grafikai kiállítása a November 7. Művelődési Központban, naponta 10-17 óráig.

Ember és olaj címmel Horváth Dezső és Gyenes Kálmán fotókiállítás az algyői Ady Endre Művelődési Házban, naponta 10-12 és 18-22 óra között.

„Emberrt tenni a világ elébe...”

A Bán bán színpadi útja

Katona József, a frissen végzett ifjú jogász és Hamletet is játszó delectans actor (műkedvelő színész) a prologus végére még odakanyarintotta: „Irárm Kecskeméten, Jakab havának 30-ikán, 1815”. Megszületett hát a magyar nemzeti dráma egyik csúcsteljesítménye, a Bán bán. De amíg ezt elérte, sok meg nem értéssel, félremagyarázással, ellenséges indulattal kellett megküzdnie.

1815-ben az Erdélyi Múzeum című, éppen útnak induló folyóirat első számában pályázati hirdetményt tett közre: a Kolozsvárat építendő magyar színházat eredeti magyar drámával kívánják megnyitni. A lehetőség kapóra jött Katona Józsefnek, a fiatal ügyvédnek, aki gyerekkora óta rajongott a történelemért, s pesti egyetemistaként, mint a második fővárosi szintársulat műkedvelő színésze, Békési József néven megismerkedett a színház világával is. Nemcsak történelmi darabokat fordított és írással próbálkozik, hanem Pest-Budán a Várszínházban, a Rondellában, a Hacker házában a színpadon is megjelenik szép, sudár alakja. (Állítólag még Hamletet is játszta!) A társulatban együtt van Dérynével, akihez titkolt szerelme is köti, de akinek visszamemlékezéseiben egyértelmű lett volna Katonából, mert az orrából beszélt...

A pályázat kiírásakor már együtt van Katonában a fegyverletett történelmi ismeret, társadalmi érdeklődés és a színpadi gyakorlat — a leglényegesebb szellemi származék a drámaírás műhelyében. S adott volt Bán bán története is (Kisfaludy

Sándor is megírta már, két másik Bán-dráma is ismert). Katonát két dolog ragadta meg: az egyik a magyar nemzet és az idegen udvar ellentéte, a másik Bán bán jelleme, az a belső folyamat, ahogyan a királyi ház fő hívéből annak fő ellenségévé válik. El is küldi a drámát Kolozsvárra, de a Bán bán nem keltette fel az itészek érdeklődését. Véletlen?! Bizonyára nem. Nem érthették meg a reformáció küszöbén a dráma forradalmi mondanivalóját, Katona jó 30 esztendővel megelőzte korát.

Amit nem ismertek föl a zsűrirok, azt felismerte a cenzor. Objektív tartalmánál fogva forradalmi műnek ítélte, „mivel Bán bán nagysága meghomályosítja a királyi házat”, s előadását nem engedélyezte. Kiadásához viszont a titkosrendőrség rosszallása ellenére hozzájárult, s így 1822-ben a Bán bán megjelent könyv-alakban. Előtte azonban a jó barátok és bírálók okos tanácsait megfogadva Katona átdolgozta, s végleges formába öntötte művét.

Egy alkalommal az író apjának takácsműhelyében egy kancsó bor mellett fölolvastatott drámáját egykori színész-társának, Udvarhelyi Miklósnak, aki végül is elindította a mű színpadi pályafutását. Kassán, 1833. február 15-én Udvarhelyi jutalomjátékaként hirdették az ősbemutatót. Erdemes idézni a színlapról. Csupa ismerősen csengő név. Bán: Bartha, Melinda: Déryné, Gertrudis: Kántorné, Petur: Szentpétery, Ottó: Egressy, Bibek: Megyeri. Egy évvel később Kolozsvárat mutatták be, majd 1835-ben Budán Kántorné jutalomjátékaként (Gertrudist alakította), 39-ben a Nemzeti Színházban Egressy Gáborral a címszerepben játszották. A kiokoskodó siker esztendeje 1845. 1848. március 15-én a forradalom lázában égő Pesten már a nagy nemzeti dráma fényében tűndöklött Katona remeke. Közkívánatra Bajza megváltoztatja a

Nemzeti Színház műsorát, és a Bán bán, a nemzeti öntudatra eszmélés példája kerül színre.

A szabadságharc bukását követően szerették volna felledtetni Bán bán történetét, s még 1858-tól is csak megnyírbálva-megcsonkítva kerülhetett színre. (Tíz esztendővel később kapta vissza eredeti teljességét a magyar színpadokon.)

A Bán bán, különösen az Erkel Ferenc által 1861-ben komponált operaváltozat megszületése óta, ünnepi műsorszámmá vált, mégsem avulhatott el. Minden kor-szak igyekezett Bán bán történetét a maga képére formálni. Korabeli metszetek, színházi fotók, visszaemlékezések, újságcikkek bizonyítják, hogy Bán bán volt romantikus hős, darutollas vitéz, hangoskodó-busongó magyar. Igazi üzenetét, tartalmát a darab a harmincas években, a munkásszínpadokon nyerte el. Azt, amiről Katona dramaturgiai nézete is vallott: „A dráma célja — írja egyhelyütt — emberrt tenni a világ elébe, nem oklatan öldöklöt, nem fenevadat.”

A felszabadulás után új fejezet kezdődött a darab életében. Mind nagyobb tömegekhez jutott el immár a nemzeti önismeret klasszikus alkotása. Újabb lökést adott a dráma színpadi karrierjének néhány esztendővel ezelőtt Illyés Gyula érő szívével és avatott kézzel végrehajtott „átigazítása”. Illyés hatalmas tehetségét és tapasztalatait latba vetve a mai színpad követelményehez igazította, és mai nyelvünkhöz közelítette a drámat anélkül, hogy csorbított volna eredeti szépségén és értékein. Ezt a változatot is sok vita, elemzés követte. A mai magyar színpadokon mindkét változatot játsszák, s a pécsi, a veszprémi, a Thália és a Nemzeti Színház művészeinek közvetítésével ezek és ezek élvezhetik a darab ma sem csorbult szépségeit. Az idén, a felújított szabadtéri játékok huszadik esztendejében annyi operaelőadás után először kerül színre a prózai Bán bán, az Illyés-féle átigazításban. A nemzeti eszmélés, öntudatra ébredés világító fáklyájából a nemzeti önismeret drámája lett. A magunk megismerésére tanít — az idej nyáron Szegeden ezeket.

T. L.

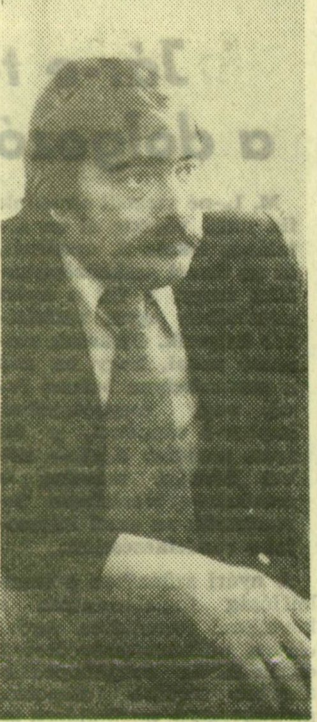
Dr. Vastagh Pál

Mozgalmi munka, oktatás, tudományos kutatás. Ezek kapcsolódnak össze dr. Vastagh Pálnak, a JATE állam- és jogtudományi kara adjunktusának, a KISZ KB Intéző Bizottsága tagjának életében. A KISZ legutóbbi kongresszusa óta ugyanis a legmagasabb fórum, az Intéző Bizottság egyetemi és főiskolai területtel megbízott tagja. A jogi karon oktat, államelmélettel foglalkozik, a nemzetiség-nemzet-állam kapcsolatait kutatja. Otthon két gyermek várja — életének valamennyi területe egész emberrt kíván, mind-egyik időigényes munka.

— Nehéz összeegyeztetni ezeket a területeket. 1961 óta dolgozom a KISZ-ben, s ezalatt a több mint másfél évtized alatt valóban benne voltam a mozgalom sűrűjében. Mégis megérte, az ember másként látja a világot, emberi kapcsolatai kiszélesedtek, politikai meggyőződése, világnézete megszilárdult. Az utóbbi időben kedvezően változott az egyetemi-főiskolai ifjúsági mozgalmak megítélése. A KISZ-szervezetek köre kiszélesedett, munkájuk, tevékenységük meghatározó a mozgalom egészére, mind többet hallatnak magukról. Azt hiszem, büszkeségem jogos, amikor arról beszélek, hogy több országos akció indul el a szegedi egyetemről.

Sok országban járt, rengeteg tapasztalatot gyűjtött a világról, a különböző országok ifjúsági mozgalmairól. Mégis, a közel húsz országban tett utazási élményeiből kettőt ragadt ki.

— Két évvel ezelőtt a KISZ KB delegáció tagjaként Volgográdban jártunk. Feledhetetlen volt a találkozás azzal a Pavlov őrmesterrel, aki a sztálingrádi csata idején harmincad magával több hónapig védett egy házat. A másik nagy élményem, hogy ez év januárjában ott lehettem a Portugál Kommunista Diák Szövetség (UEK) kongresszusán. Néhány évvel ezelőtt ezt elképzelni sem lehetett. Nehéz körülmények között

folyt a szervezés, parázs politikai viták zajlottak. Tapasztaltam hallatlan lelkesedéseket, s hallottam Cunhal elvtársat beszélni.

Dr. Vastagh Pál a VIT-küldöttség diákcsoportjának vezetője lesz. A magyar egyetemisták és főiskolások három albizottság vitáiban vesznek részt. A felelősség nagyságát azt hiszem nem kell hangsúlyozni.

Melinda: Béres Ilona

Meglepett, amikor a vigszínházi Kakukkfészkek-előadásban ő lett a Főnéni. A regény és a film után nem ilyen bűgőhangú, lágyan és finoman nőies tüneményt képzeltem az elmegyógyintézet végtelenes manipulált, kielégítetlenségű és félresiklott „nőmivoltól” elembertelenedett fő-fő terroristájának. S rövid idő múltán rá kellett jönnöm: hihetetlen erő, keménység, zárt és félelmetesen fojtott indulatoktól remegő, „mosolygó hóhér”-alkat bemutatásához szükséges képességek rejlenek benne. Azután újabb meglepetés, egyben visszavetítés a régi képhez: Béres Ilona Melindát eleveníti meg az idej szabadtéri Bán bán-előadásain.

— Összintén szólva, kicsit félve jöttem Szegedre. Játsoztam már ugyan szabadtéri színpadon Szentendrén, de az más volt. És most már... kifejezetten élvezem. Melinda? Hát igen... Eppen itt láttam a Trójai nőkben Sulyok Máriát. Ahogy ő a csöndjeivel betöltötte ezt az óriási teret: visszaemlékezve megnyugással és a példa erejével hatott rám. Akkor jöttem rá, mennyire nem a hangéron múlik itt sem. Azt remélem, ebben a szerepben igazán jelen tudok lenni végig.

— A Főnéni után? A kontraszt nagy, de szerénytelenség nélkül kijelenthetem: távolról sem ismeretlen. Debrecenben éppen Lengyel György rendezte Brecht „Dob embert” című darabját, amelyben a természeténél fogva jó Sen Te szükségszerűen kegyetlen Sui Ta-vá változó kettős szerepét játszottam. Sokszor mondják: könnyű nekem, te erős vagy. Ha tényleg van erőm, az itt hasznosítható. Melinda tipikusan nő, róla teljesen hihető, hogy ha csorognak a könnyei Bán bán miatt, azt valóban és a legőszintebben úgy is gondolja. A Főnéni manipulált és manipuláló egyéniségeiből legálább ennyi van a nőkben, jóval bonyolultabban és sokrétűbben, mint a melindai modell. A női személyiség ereje és megfelelő alkalmazási foka az, ami számomra eldönti: mennyire és hogyan tudok majd nő lenni, Melindaként is.

D. L.

Kistelek óvodái

Kisteleken 1971-ben 172 gyereket vettek fel az óvodába, tavaly már 269 gyerek járt a közösségbe. Időközben bővítették az óvodák épületét is, de az idén már az is kevésnek bizonyult. Harmincyolc gyereknek nem jutott hely. Az óvodákat a régi épületekből alakították át, s idők során a fejlődés elavulttá tette a létesítményeket. Így — bár még különösebb baj nincsen — már

most latolgatják, hogy vajon a városiasodó Kisteleken kap-e majd minden gyerek az igényeknek megfelelő elátást.

Az első lépéseket megtették, össze a volt kollégium épületébe — amelyet most építettek újjá — költözik néhány csoport. Ez azonban csak átmeneti megoldás. Fontolgatják egy új, modern óvoda építését, ami végleg megoldaná a gondokat.

Ernyőpótló

Somogyi Károlyne felvétele

A szabadtéri műhelyekben készültek Koós Iván állatfigurái a János vitézhez, s előre még nem lehet tudni, melyik előadás „szerepel” majd a felvételünkön megörökített tábla. Remélhetőleg egyiken sem... Tekintsük hát úgy az eset jósló táblát, mint az ernyőt szoktuk: ha nálunk van, biztosan nem lesz rá szükség